

Nr 164

Utlåtande i anledning av riksdagens år 1966 församlade revisorers berättelse över verkställd granskning av statsverket, i vad berättelsen hänvisats till statsutskottet, jämte motioner.

(1:a, 3:e—5:e avd.)

Riksdagens revisorers berättelse har hänvisats till statsutskottet beträffande §§ 1—12, 14—19 och 21—24.

1) **Den svenska biståndsverksamheten.** Beträffande denna del av revisorernas berättelse, § 1, har utskottet yttrat sig i utlåtande nr 53, varom utskottet här

erinrar.

2) **Vissa militära körcentraler.** Under försvarsdepartementet, § 3, har revisorerna förordat en samordning av de militära körcentralerna i Stockholms-området (Del I, s. 125—130).

Yttranden har avgivits av *statskontoret* och *riksrevisionsverket* (Del II, s. 27—29).

Utskottet. Revisorerna framhåller att den nuvarande splittringen av körcentralernas verksamhet vid vissa militära myndigheter i Stockholms-området icke är förenlig med kravet på rationell organisation och föreslår därför en sammanslagning av dessa centraler.

Utskottet kan i likhet med de i ärendet hörda myndigheterna i princip ansluta sig till förslaget att rationalisera verksamheten vid körcentralerna genom att dessa sammanförs till ett färre antal enheter. Flera faktorer påverkar emellertid bedömningen av denna fråga.

Det bör sålunda beaktas att verksamheten vid vissa myndigheters körcentraler är delvis olikartad. Vissa av körcentralerna är därjämte anknutna till budcentraler beroende på ifrågakommande myndigheters spridda lokalisering. Vid bedömning av behov och lokalisering av körcentraler bör, såsom statskontoret framhållit, föreslagna och planerade omlokaliseringar av vissa myndigheter även beaktas. Härvid erinras om att överbefälhavaren på uppdrag av Kungl. Maj:t förra året inkommit med förslag till plan för loka-

lisering till Östermalm och Järvafältet av staber, förvaltningar och institutioner tillhörande försvaret. Förslaget är för närvarande föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Såsom statskontoret även framhållit kan en fullt genomförd centralisering av körcentralerna medföra krav på avsevärda medel för investeringar och iståndsättningar av erforderliga byggnader. Ytterligare bör beaktas att ett stort antal värnpliktiga för närvarande utnyttjas i handräckningstjänst som bilförare i körcentralerna. Resultatet av den pågående utredningen om handräckningsvärnpliktiga kan komma att påverka möjligheterna att framdeles utnyttja nämnda värnpliktiga bl. a. som bilförare.

Utskottet delar alltså statskontorets uppfattning att det totala militära behovet av körcentraler och därmed sammanhängande verksamhet inom Stockholms-området bör närmare utredas innan beslut fattas i enlighet med revisorernas förslag. Härvid bör, såsom statskontoret framhållit, särskild uppmärksamhet ägnas åt resurstilldelning, dimensionering, lokalisering, ledning och totala kostnader. Utskottet förutsätter att sådan undersökning kommer att ske utan särskild åtgärd från riksdagens sida men anser dock att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t bör ge till känna vad utskottet sålunda anfört.

Utskottet hemställer

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad utskottet anfört beträffande riksdagens revisorers berättelse i förevarande del.

3) AB Teleunderhåll. Under försvarsdepartementet, § 5, har revisorerna påtalat att den av AB Teleunderhåll bedrivna verksamheten icke utvecklats på det sätt som av riksdagen tidigare förutsatts (Del I, s. 136—140).

Yttranden har avgivits av *arméförvaltningen, marinförvaltningen, flygförvaltningen, försvarets förvaltningsdirektion, försvarets fabriksverk* och *AB Teleunderhåll* (Del II, s. 37—50).

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 128 av herrar Nyman och Lundberg samt II: 168 av herrar Wennerfors och Enskog, vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag angående den framtida dispositionen av verkstadsresurserna inom försvarets teleunderhåll,

dels ock motionen II: 230 av herr Göransson, vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att 1966 års verkstadsutredning genom tilläggsdirektiv får i uppdrag att i utredningen upptaga även verksamheten vid verkstäderna i Växjö och Östersund.

Utskottet. En inom försvarsdepartementet tillsatt expertgrupp — försvarets arbetsgrupp för teleunderhåll (FATU) — framlade år 1962 betänkande med förslag till lämplig organisations- och driftform för underhåll av krigsmaktens teletekniska materiel m. m. Förslaget innefattade bl. a. uppförande av en för krigsmakten gemensam verkstad i Växjö, som skulle organiseras i form av ett halvstatligt bolag och till vilken i rationaliseringssyfte skulle centraliseras underhållet av bärbar och transportabel radioutrustning, land- och fartygsbaserade robotsystem, telefonmateriel samt radiolänkmateriel. 1963 års riksdag fattade beslut i huvudsaklig överensstämmelse härmed. Det föreslagna bolaget fick namnet AB Teleunderhåll (Telub).

Revisorerna har konstaterat att den vid Telub bedrivna verksamheten icke utvecklats på det sätt som förutsetts. Revisorerna anser att flera samverkande faktorer har bidragit härtill och anger främst två anledningar, nämligen dels att storleken av krigsmaktens behov av teleunderhåll i icke ringa grad felbedömts av FATU, dels att centraliseringen av teleunderhållet till Telub endast delvis kommit till stånd.

I de föreliggande motionerna understrykes vad revisorerna anfört och hemställs om förnyad utredning i ämnet.

Utskottet får erinra om följande.

Enligt sina direktiv har 1966 års verkstadsutredning att med beaktande av den beslutade omläggningen av krigsmaktens regionala ledning och planerna på att inrätta ett för försvaret gemensamt tygmaterielverk göra en strukturundersökning av verkstadsorganisationen inom de olika försvarsgrenarna och framlägga förslag till åtgärder för att så rationellt som möjligt tillgodose försvarets behov av verkstäder för underhåll av tygmateriel m. m. Utredningen skall icke endast omfatta försvarets verkstäder utan också statliga bolag, som har till huvudsaklig uppgift att utföra underhållsarbete för försvarets räkning. Även den del av underhållsverksamheten som bedrivs vid civila industrier skall ingå i uppdraget. En samordning förut-sattes närmast komma i fråga för verkstäder på central och regional nivå.

Direktiven undantar följaktligen icke någon med underhåll av ifrågavarande slag sysselsatt verkstad eller något bolag som utför dylikt arbete.

I skrivelse till Konungen den 21 mars 1967 har Försvarets Civila Tjänstemannaförbund och Försvarsverkens Civila Personals Förbund efter samråd med förbundens huvudorganisationer under erinran bl. a. om riksdagens revisorers uttalande i nu behandlade fråga samt vad i förenämnda motioner anförts hemställt om en omprövning av tidigare utredningar rörande teleunderhåll. Enligt förbunden borde denna omprövning föregås av en utredning. Därest arbetet uppdrogs åt verkstadsutredningen borde tilläggsdirektiv utfärdas. Ifrågavarande framställning har av Kungl. Maj:t den 31 mars 1967 överlämnats till verkstadsutredningen för att tagas i beaktande vid utredningsuppdragets fullgörande.

Utskottet har inhämtat att verkstadsutredningen nyligen påbörjat utredning rörande teleunderhållsfrågorna och att såsom förberedelse härför tidigare engagerats en arbetsgrupp att närmare undersöka underhållsbehovet i Östersunds-regionen.

Av det anförda framgår att den av riksdagens revisorer liksom i förenämnda motioner berörda frågan om den framtida dispositionen av verkstadsresurserna inom försvarets teleunderhåll för närvarande är föremål för prövning av 1966 års verkstadsutredning. Vid sådant förhållande torde från riksdagens sida någon särskild åtgärd i anledning av vad revisorerna anfört och i motionerna föreslagits icke vara påkallad.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen icke bifaller motionerna I: 128 och II: 168,
2. att riksdagen icke bifaller motionen II: 230,
3. att riksdagen lägger riksdagens revisorers berättelse i förevarande del till handlingarna.

4) **Överlåtelse av telefonabonnemang.** Under kommunikationsdepartementet, § 11, har revisorerna föreslagit att televerket överväger en mera restriktiv tillämpning av s. k. överlåtelse av telefonabonnemang samt att den avgiftsblankett som kommer till användning utformas så, att den regelmässigt möjliggör en utförligare beskrivning av de förhållanden som åberopas för avgiftsbefrielse. Revisorerna förutsätter därvid att den prövning som företages av överlåtelseärenden icke medför ett så omfattande administrativt arbete, att mera avsevärda kostnader föranleds därav (Del I, s. 187—190).

Yttranden har avgivits av *telestyrelsen* och *riksrevisionsverket* (Del II, s. 64—67).

Utskottet. Med hänsyn bl. a. till vad i de avgivna yttrandena framkommit har utskottet funnit vad revisorerna under denna punkt uttalat inte böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet hemställer

- att riksdagen lägger riksdagens revisorers berättelse i förevarande del till handlingarna.

5) **Organisationsföredragandenas verksamhet. Arbetstidskontroll och effektivitetsmätning inom statsförvaltningen.** Beträffande dessa frågor, §§ 14 och 15 i revisorernas berättelse, samt vissa motioner i samma ämnen yttrar sig utskottet i utlåtande nr 165 denna dag, vilket utskottet här anmäler.

6) **Statens kostnader för förhyrning av lokaler.** Under finansdepartementet, § 16, har revisorerna behandlat vissa frågor berörande förhyrning av tjänstelokaler och andra lokalutrymmen åt statsmyndigheterna (Del I s. 244—254).

Yttranden har avgivits av *fortifikationsförvaltningen, byggnadsstyrelsen* och *statskontoret* (Del II, s. 81—92).

Utskottet. Under förevarande paragraf har revisorerna påtalat vissa olägenheter som är förenade med den självständiga ställning ett stort antal myndigheter har när det gäller förhyrningar som erfordras för att tillgodose deras lokalbehov. Mot bakgrunden härav finner revisorerna det önskvärt att ett obligatoriskt samarbete i mera organiserade former kommer till stånd beträffande hyresavtal för statens räkning.

Av revisorerna från ett antal myndigheter inhämtade uppgifter och av remissyttrandena i anledning av revisorernas berättelse på förevarande punkt framgår att samarbete i ej obetydlig omfattning redan nu äger rum mellan olika myndigheter som har befogenhet att träffa hyresavtal. Utskottet instämmer med revisorerna beträffande angelägenheten av att samarbetet i förhyrningsfrågor ytterligare utvecklas men har på grund av vad som anförts i remissyttrandena inte blivit övertygat om att några påtagliga fördelar står att vinna med att samarbetet generellt görs obligatoriskt. Utskottet förutsätter vidare att byggnadsstyrelsen även i fortsättningen kommer att ytterligare söka utbygga samarbetet. Utskottet anser därför att revisorernas ifrågavarande förslag inte påkallar någon riksdagens åtgärd.

Revisorerna har vidare påpekat behovet av en alternativklausul i hyresvillkoren som — speciellt i fråga om nyproducerade fastigheter — vore utformad så att eventuella regleringar av hyresbeloppet påverkades mera av förändringar i ränteläget än av de allmänna kostnadsstegringarna.

Utskottet delar liksom remissmyndigheterna den av revisorerna framförda uppfattningen. Med hänsyn till vad byggnadsstyrelsen i sitt remissyttrande anfört beträffande denna fråga kan det förväntas att revisorernas önskemål blir beaktat utan särskild åtgärd från riksdagens sida.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

att riksdagen lägger riksdagens revisorers berättelse i förevarande del till handlingarna.

7) **Övertidstjänstgöringen inom statsförvaltningen.** Under civildepartementet, § 23, har revisorerna mot bakgrunden av en företagen undersökning av övertidstjänstgöringens omfattning inom statsförvaltningen framhållit som önskvärt att all övertidstjänstgöring och kompensation härför, såväl kontant som i form av ledighet, antecknas centralt hos varje myndighet. Vidare har revisorerna ifrågasatt om den speciella form av övertidsersättning som utgår i form av kompensationsledighet bör bibehållas för framtiden (Del I, s. 302—308).

Yttranden har avgivits av *försvarets civilförvaltning, statskontoret, rikskontrollstyrelsen, statskontoret, Landsorganisationen i Sverige och Tjänstemännens centralorganisation* (Del II, s. 119—126).

Utskottet. I sin år 1958 avgivna berättelse redovisade riksdagens revisorer vissa iakttagelser som gjorts vid en undersökning rörande övertidstjänstgöringen inom statsförvaltningen. Sammanfattningsvis uttalade revisorerna då att undersökningens resultat pekade på angelägenheten av att omfattningen av nämnda tjänstgöring nedbringades. I stället borde andra, mindre kostnadskrävande former för fullgörandet av här ifrågakommande arbetsuppgifter eller organisatoriska åtgärder i rationaliseringssyfte övervägas. De av revisorerna anförda synpunkterna borde därför genom ett särskilt cirkulär bringas till statsmyndigheternas kännedom.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 87 år 1959 anförde statsutskottet att de av revisorerna införskaffade uppgifterna syntes ge belägg för att på sina håll inom statsförvaltningen övertidstjänstgöring förekom i icke avsedd omfattning. Utskottet anslöt sig därför till förslaget om att de av revisorerna framförda synpunkterna skulle delges vederbörande myndigheter. Så har sedermera skett genom ett av Kungl. Maj:t utfärdat cirkulär.

I förevarande paragraf har revisorerna framlagt resultatet av en av dem företagen undersökning rörande i vilken utsträckning övertidstjänstgöring numera ifrågakommer vid olika statliga verk samt vilka kostnader som därvid uppkommer för statsverket. Av undersökningen framgår att övertidstjänstgöring för närvarande förekommer inom de flesta förvaltningsområden. Revisorerna har funnit sig kunna konstatera att jämfört med förhållandena för åtta år sedan några mera genomgripande förändringar inte synes ha inträtt. Övertidstjänstgöring kan därför alltjämt inte betecknas som någon undantagsföreteelse. Det har vidare vid undersökningen visat sig att flera myndigheter icke kunnat lämna uppgifter rörande den övertidstjänstgöring som ersatts med kompensationsledighet. Denna form av övertidsersättning har nämligen ofta ej bokförts hos myndighetens personal- eller kameralbyrå utan endast räknats av mot fullgjord övertid på den avdelning eller byrå där vederbörande tjänstgjort.

Utskottet har liksom statens avtalsverk funnit det vanskligt att på de av revisorerna redovisade uppgifterna om övertidstjänstgöringens omfattning bedöma rimligheten av densamma. Såsom revisorerna framhållit torde allmän enighet råda om att övertidstjänstgöring i åtskilliga fall är det lämpligaste hjälpmedlet som står till buds för att möta en viss arbetssituation. Samtidigt vill emellertid utskottet för sin del understryka att det från olika synpunkter är angeläget att övertidstjänstgöringen i möjligaste mån begränsas. Med hänsyn bl. a. härtill är det av vikt att fullständiga uppgifter om övertidstjänstgöringens omfattning finns tillgängliga. Sådana uppgifter torde vara en förutsättning för att vederbörande verksledning skall fortlöpande kunna följa utvecklingen och analysera orsakerna till övertiden samt vidtaga de åtgärder som kan befinnas påkallade, såsom omflyttning av personal eller överflyttning av arbetsuppgifter till annan tjänsteman.

Utskottet biträder sålunda revisorernas uppfattning att all övertids-

tjänstgöring centralt bör antecknas hos varje myndighet. Utskottet föreslår att riksdagen ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.

Revisorerna berör vidare frågan om den övertidsersättning som utgår i form av kompensationsledighet. Då det av revisorerna aktualiserade spörsmålet är en fråga som faller inom avtalsområdet anser utskottet för sin del att revisorernas uttalande i denna punkt inte i detta sammanhang bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen i anledning av riksdagens revisorers berättelse i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad utskottet anfört beträffande central bokföring av övertidstjänstgöring,

2. att riksdagen lägger revisorernas berättelse i vad den avser övertidsersättning i form av kompensationsledighet till handlingarna.

8) Övriga till statsutskottet hänvisade frågor. Beträffande följande paragrafer i revisorernas berättelse, nämligen

§ 2 Statens transportkontor,

§ 4 Personalkassorna inom försvaret,

§ 6 Utfallet av automobilskattemedlens specialbudget,

§ 7 Förverkligandet av vägplan för Sverige,

§ 8 Kostnaderna för övergång till högertrafik,

§ 9 Handelsflottans pensionsanstalt,

§ 10 Utbäring av expressbrev och telegram,

§ 12 AB Trafikrestauranger,

§ 17 De statliga myndigheternas lokalproblem i stockholmsområdet,

§ 18 Dramatiska teatern,

§ 19 Kungl. teatern,

§ 21 Länsstyrelsernas upphandling av kontorsförnödenheter,

§ 22 Indrivningsverksamheten vid kronofogdemyndigheten i Stockholm och

§ 24 Pensionsåldrarna inom statlig verksamhet

har utskottet med hänsyn till vad som i avgivna yttranden eller i övrigt framkommit funnit vad berättelsen innehåller inte föranleda något utskottets uttalande.

Utskottet hemställer

att riksdagen lägger riksdagens revisorers berättelse i förevarande delar till handlingarna.

Stockholm den 21 november 1967

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström (s), Gillström (s), Einar Persson (s), Virgin (h), Axel Andersson (fp), Ivar Johansson (cp), Svensson (s), Kaijser (h), fru Wallentheim (s), herrar Mårtensson (s), Per Jacobsson (fp), Herbert Larsson (s), Nils Theodor Larsson (cp), Wååg (s) och Strandberg (h); samt

från andra kammaren: herrar Bohman (h), Blidfors (s), Almgren (s), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Nihlfors (fp), Mattsson (cp), Turesson (h), fröken Olsson (s), herrar Lindholm (s), Johansson i Norrköping (s), Gustafsson i Uddevalla (s), Nelander (fp), Källstad (fp), Sjönell (cp) och Nilsson i Kristianstad (s).

Reservation

vid punkten 4 (Överlåtelse av telefonabonnemang) av herr *Strandberg* (h).